

Hartverwarmend triduüm in Brussel voor Ina Boudier-Bakker

Van Gé Vaartjes verscheen in het tijdschrift *Literatuur* 85/1 het artikel "Een literaire rel uit 1935 - Ina Boudier-Bakker en 'Vrouw Jacob'". Samengevat luidt het:

In 1935 kwam Ina Boudiers historische roman *Vrouw Jacob* over Jacoba van Beieren uit. Zij was in die tijd een veel en gretig gelezen auteur. In 1909 was haar *Armoede* verschenen, in 1924 *De straat* en in 1930 *De klopp op de deur*. Bij haar zestigste verjaardag in april 1935 was de Utrechtse schrijfster op indrukwekkende wijze gehuldigd. Haar nieuwe roman *Vrouw Jacob* (1935) werd met veel tam-tam gelanceerd. Ook Menno ter Braak kreeg het boek ter recensie in handen. Zijn judicium in *Het Vaderland* was niet lovend. Hij laakte niet alleen haar gebruik van het weinig betrouwbare boek *Jakobaea von Bayern* van Franz von Löher, maar verweet haar ook dat zij er hele zinnen letterlijk uit had overgenomen. De ondertitel van zijn recensie luidde: "Op de grenzen van het plagiaat".

Ina Boudier schreef in felle verontwaardiging een impulsieve brief aan *Het Vaderland*. Zij wees Ter Braaks beschuldiging als niet steekhoudend van de hand en verdedigde zich onder andere door zich het slachtoffer van een lastig goed geheugen te noemen. Het ondoordachte en onhandige verweer werd in *Het Vaderland* opgenomen, gevolgd door een uitvoerig commentaar van Menno ter Braak, die nu feller terugloeg en in vijf fragmenten -het overigens onbewuste- plagiaat uitgebreider aantoonde. Er was een literair schandaal ontstaan, dat moeilijk te verteren was voor Ina Boudier-Bakker, die op het hoogtepunt van haar literaire carrière een flinke knauw kreeg toegediend, waarvan zij zich vrijwel niet wist te herstellen. Een frustratie maakte zich van haar meester en haar schrijfplezier en zelfvertrouwen verdwenen. Vooral ook toen er in het voorjaar van

Spotprent door Cornelis Veth. Ritter en 'de muze' trachten Ina Boudier-Bakker van de doodstraf te redden via 'gratie uit hoofde van bewezen diensten'. De 'beul' Ter Braak houdt de bijl al gereed. Foto: Collectie Gé Vaartjes, Boskoop.

1936 een aanval bovenop kwam van Annie Romein-Verschoor die in *Vrouwenpiegel*, een studie over de Nederlandse romanschrijfster na 1880, geen spaan van haar werk heel liet. Een verlamme verbittering bleef Ina Boudier bevangen. Het zou twintig jaar duren eer zij haar zelfvertrouwen weer enigszins herwon: in de jaren vijftig publiceerde zij op hoogbejaarde leeftijd enkele werken die een unaniem goede pers kregen, met Jan Greshoff als geestdriftige vaandeldrager.

Tot zover Gé Vaartjes.

Bleef het klimaat in Nederland jegens Ina Boudier-Bakker na *Vrouw Jacob* koel en vijandig, in België trad men haar kort daarop hartelijk tegemoet.

Het zijn de Nederlandse gezant in Brussel en de Vlamingen geweest die haar getrouwd en in haar waardigheid hersteld hebben gedurende drie dagen in Brussel, april 1937, die haar goed deden. We kunnen die dagen reconstrueren door wat de schrijfster Kitty de Josselin de Jong (1903-1991, intiem vriendin van Ina Boudier) indertijd als verslag noteerde in een bewaarde brief van 14 april 1937 aan haar ouders (een brief die ik mocht fotokopiëren) en wat zij daar in gesprekken met mij aan toevoegde.

Ina Boudier-Bakker, Annie Salomons, Lodewijk van Deysel en Kitty de Josselin de Jong logeren op vrijdag 9, zaterdag 10 en zondag 11 april 1937 bij de Nederlandse gezant Hr. J. A. N. Patijn en zijn vrouw in Brussel en worden door de Patijns en door de in Brussel bijeengekomen Vlaamse letterkundigen onthaald.

Ina Boudier is door de Vlaamse PEN-club en door de Vlaamse Club uitgenodigd te komen spreken. Als mevrouw Patijn dat verneemt, vraagt zij of Kitty de Josselin de Jong op de legatie wil komen logeren en of ook Ina Boudier daarvoor zou voelen. Ook Annie Salomons en Lodewijk van Deysel met zijn dochter Anny worden geïnviteerd en zo reist het vijftal op vrijdagochtend 9 april naar Brussel. In Roosendaal treffen Ina Boudier en Kitty de Josselin de Jong Annie Salomons. De drie auteurs worden door de Patijn in twee auto's aan het station in Brussel afgehaald. Van Deysel en zijn dochter hebben een andere trein genomen en nemen een taxi naar het gezantschap. Ze zijn een koffer kwijtgeraakt die tijdens het driedaagse verblijf niet teruggevonden wordt. Men luncht en de schrijfsters krijgen drie naast elkaar gelegen logeerkamers, "ietwat ouderwets gemeubeld, we waren dadelijk 'thuis'." Van Deysel en zijn dochter slapen "in een andere hoek" en Kitty de Josselin de Jong vertelt: "We moesten altijd op de loer liggen, hem niet net in de badkamer, alwaar de 'hum', tegen het lijf te lopen". Er is ook een mal-à-propos. Lodewijk van Deysel wil erop uitrekken en vraagt om een taxi. Mevrouw Patijn verstaat "attractie" en reageert wat aarzelend: "Ja, ik weet niet, meneer Thijm, wat uw attracties zijn...". Maar haar man komt haar te hulp en Thijm krijgt zijn taxi. Kitty de Josselin de Jong is het die de lift weet te bedienen en tot liftboy promoveert als Ina Boudier en Annie Salomons niet alleen durven. Ook Van Deysel is hulpeloos en slecht georiënteerd. Hij komt op een zeker ogenblik van de zolder als hij zijn kamer zoekt.

Als men wat gerust en zich verkleed heeft, begint om half 6 in de grote ontvangkamer van de legatie de 'tea' voor de Vlaamse letterkundigen. Aanwezig zijn onder anderen: J.P.Hoste, de minister van Openbaar Onderwijs, Emmanuel de Bom, August van Cauwelaert, Maurice Roelants, Gerard Walschap, Raymond Herreman, Lode Zielens, Felix Timmermans, Raymond Brulez, Richard Minne, August Vermeylen en de in Brussel wonende Jan Greshoff. Ook alle leden van het gezantschap en het bestuur van de Nederlandse Vereniging zijn er. Patijn spreekt een welkomstwoord uit en reikt vervolgens aan Fernand Toussaint van Boelare de eretekenen van commandeur in de Orde van Oranje-Nassau uit en aan Stijn Streuvels die van groot-officier. Die onderscheiding had ook Vermeylen kort tevoren ontvangen. Er is gejuich en applaus. Kitty de Josselin de Jong noteert: "Ik moest steeds naar de drie koppen der uitverkorenen kijken: het kinderlijke, bruin verbrande met de heel zachte blauwe ogen van Streuvels, de schrandere, scherpe vogelenkop van Vermeylen en het verzorgde markiezenkopje, zeer verzorgd,

Ina Boudier-Bakker met haar kater Pacha in de tuin van haar woning Oudegracht 333, april 1935. Foto: Collectie Gé Vaartjes, Boskoop.

met glanzend wit haar van Toussaint'. In allerbeste stemming wordt er gefeliciteerd, geklonken en gegeten.

Dan nemen de gasten afscheid. Voor een intiem diner blijven in het gezantschap achter: de vijf Nederlanders, Toussaint en zijn vrouw, Streuvels, Vermeylen en Mej. de Jong, de Nederlandse Gouvernante van de toen zesjarige prins Boudewijn. Kitty de Josselin de Jong: 'Ik zat tussen Toussaint en Annie Thijm, tegenover Vermeylen met wie ik na het diner wel anderhalf uur heel prettig zat te praten, hij is zéér zijn conversatie waard! V. Deysel was zeer op dreef en haalde vele herinneringen aan vroeger op. En onze charmante, allerliefste gastvrouw en gastheer leidden het gesprek op zeldzaam fijne, animerende wijze. De avond vloog om! Het vlotte tussen Ina en de Patijns al dadelijk erg goed, en ik heb Ina zich zelden zo zien geven tegenover geheel vreemden. Annie is ook zo de moeite waard en lief. Zij is al een vriendin van mevrouw Patijn sinds de studietijd. We togen om een uur of half 12 te bedde, na lang gedelibereer over al-of-niet ontbijt boven of beneden. Van Deyssel bestelt drie gebakken eieren op bed en hij krijgt ze ook! Zijn dochter, gegeneerd voor mevrouw Patijn, moet gezegd hebben: 'Maar vader, het is hier geen hotel!'

Kitty de Josselin de Jong ontbijt à trois met de Patijns en verneemt van de gezant dat dank zij haar vader, Prof. Dr. R. de Josselin de Jong (hoogleraar pathologische anatomie in Utrecht en hofarts) de koninklijke onderscheidingen verleend zijn. Na het ontbijt bezoekt zij mevrouw Toussaint maar om half 12 moet zij alweer terug zijn, want dan wordt er op de legatie gemusiceerd. Er wordt pianomuziek van Chopin, Beethoven, Schubert en Schumann gespeeld en op verzoek zingt zij enkele liederen. Daarna moeten allen zich weer snel verkleden, want in het Brusselse hotel Atlanta bieden de Vlamingen Ina Boudier-Bakker een dejeuner aan. Ook de Patijns gaan mee. Er zijn zo'n vijftig mensen van de partij, onder wie nu ook Ernest Claes. Ina Boudier wordt door Toussaint hartelijk toegesproken en na een toejuiching antwoordt zij merkbaar ontroerd. 'Na het dejeuner werd Ina nog gauw geïnterviewd door een zekere heer De Maogt, die dat op zijn knieën bedreef, een ietwat belachelijk gezicht!'

Om half 4 vertrekt iedereen. Ina Boudier wil nog even wat rusten voordat zij om kwart voor 5 een radiocauserie in de Brusselse studio zal houden. Kitty de Josselin de Jong rijdt mee. Als gevolg van

het lange zoeken naar de weg komt men drie minuten te laat in de studio aan waar Raymond Brulez, directeur van de Gesproken Uitzendingen, Ina Boudiers blijkbaar van te voren opgestuurde of op de ontvangst van de vorige dag in handen gekregen tekst van de causerie over 'De lezer en het boek' voorleest. 'Wij zaten als twee stoute kinderen in de wachtkamer en hadden de deur wel willen forceren van woede! Druipstaartend naar het gezantschap terug, waar mevrouw Patijn ons al bleek opwachtte, denkend dat Ina niet goed was geworden. Zij hadden er niets van begrepen en Van Deyssel, doof, met een oor in de radio, had het na enige pogingen opgegeven: 'Ik houd teveel van mevrouw Boudier om langer naar dit geluid te zitten luisteren' [twee andere versies zijn: 'Ik herkende de stem van mijn vriendin niet' en 'Ik wist niet dat mijn vriendin zo'n wel-luidende basstem bezat]. Ook Henri Boudier heeft ongerust uit Utrecht opgebeld.

"Uit pure reactie van alle akeligheid hebben we toen zó gelachen onder de thee, dat we Ina tusslotte naar bed zonden, want zij moest 's avonds spreken. Zij, óók op dreef, lachte om haar stijlvergalopperingen in de conversation als 'ogen, waar geen touw aan vast te knopen is (over Odilon Redon [de Franse schilder] en over iemands eerste en tweede weduwe', zodat het vervelende gevoel over de mislukte radiocauserie gauw vardween".

Na het diner rijdt het gezelschap naar de Vlaamse Club, waar Ina Boudier voor leden van die club, van de Vlaamse PEN-club, van de Vereniging van Nederlandse dames en van Méridien 5, de lezing "Wat mij schrijven doet" zal houden en zal voorlezen uit haar nog te verschijnen novelle *Paul*. In een brief van 28 februari aan Toussaint had ze voorgesteld te lezen uit *Vrouw Jacob*, maar mogelijk heeft Toussaint haar dat toen afgeraden. Wederom zijn er vele Vlaamse auteurs onder haar gehoor. Roelants, Walschap en Herreman moeten verstek laten gaan. Zij moeten de laatste grote ontmoeting Degrelle-Van Zeeland verslaan. [Léon Degrelle had met zijn in 1936 opgerichte fascistische beweging Christus-Rex aanvankelijk succes gehad maar lijdt bij een door hem uitgelokte tussentijdse verkiezing in Brussel op de volgende dag, zondag 11 april, een nederlaag tegen eerste-minister Van Zeeland]. Als Ina Boudier haar novelle *Paul* begint voor te lezen ziet zij Van Deyssel een kelner wenken. De schrik slaat haar om het hart: zou er bediend worden tijdens haar voordracht? Maar Thijm wordt gelukkig al dade-

lijk zo geboeid dat hij zijn dorst vergeet. Na de lezing en voorlezing van Ina Boudier wordt er lang geklapt. Julien Kuypers bedankt haar hartelijk en schenkt haar bloemen. Kitty de Josselin de Jong: 'Ina stralend! Het heeft haar moreel enorm goed gedaan. We bleven nog een tijdje napraten, maar tegen half 12 was de pret toch gedaan. Het speelt ons echt, dat het uit was'.

Men slaapt weer op de legatie en de volgende ochtend wordt er opnieuw gemusiceerd. 'Ina heeft zelfs nog gezongen, wat zij nooit doet bij vreemden. Maar zij was helemaal "thuis" en het maakte haar bepaald gelukkig, dat mevrouw Patijn haar bij het weggaan een zoen gaf en zei "ik heb een vriendin gevonden" '.

Men luncht en als het moment van afscheid nemen aangebroken is wil Van Deyssel niet weg. 'Ik vind het hier zó gezellig. Ik blijf', waarop de gastvrouw iets prevelt van koffers die al gepakt staan... Ina Boudier en Kitty de Josselin de Jong rijden in een auto van het gezantschap naar Antwerpen waar zij de familie Herreman bezoeken. Om 7 uur nemen ze de trein die om 9 uur in Utrecht aankomt. Henri Boudier wordt overstelpt met verhalen. Kitty de Josselin de Jong blijft bij de Boudiers logeren. 'En toen ik in bed stapte bracht Ina me een beeldige camee, een familiestuk, met

de vraag, of ik dat als herinnering van haar wou aannemen. Ik was er zeer door getroffen. En de goede Boudier bedankte me nog stiekem, dat Ina dit gehad had door mij - nou vraag ik je. Ik vond het toch zelf veel te fijn, dat het in alle opzichten zo'n succes was'.

Opmerkelijk zijn de vele en lange verslagen over de Brusselse ontvangsten in Belgische en Nederlandse dagbladen: *De Standaard*, *Het Vaderland*, de *NRC*, de *Telegraaf*, de *Maasbode* en het *Utrechts Dagblad*. Het verslag in het UD is van Kitty de Josselin de Jong.

Post festum bedankt Ina Boudier in hartelijke brieven Toussaint, Kuypers, Streuvels en Van Deyssel. Aan haar jonge vriend Hans Edinga [die in 1969 *Tien huizen, duizend levens. Het leven van Ina Boudier-Bakker* zal schrijven, waaruit hier enkele passages overgenomen zijn] schrijft zij: 'Ik heb 't gewoon heerlijk gehad. Bizonder prettig gelogeerd bij de Nederlandse gezant en een ontzaggelijk hartelijke ontvangst van de PEN en de Vlaamse Club. Een lunch, waar ze me allerhartelijk hebben bespeecht (wat 'n woord) en de avond, toen ik eerst een causerie hield en daarna uit Paul las was één groot succes. Het was zo heerlijk ook dat Van Deyssel ook logeerde op 't gezantschap en Kitty de Josselin de Jong en An-

Kitty Josselin de Jong en Ina Boudier-Bakker, juli 1935. Foto: Collectie Gé Vaartjes, Boskoop.

nie Salomons - zodat we ongelooflijk gezellige uren hadden'. En aan Kitty de Josselin de Jong: 'Ik ben er nog eigenlijk beduusd van zo lief jullie allemaal voor me waren. Weldadig was 't allemaal - jij hebt dat goed vooruitgezien, en ik ben dankbaar aan jou, en aan allen om alles'.

In een depressieve periode na Menno ter Braaks felle beschuldiging van plagiaat in *Vrouw Jacob* heeft Ina Boudier-Bakker drie gelukkige dagen in Brussel doorgebracht. Op uitnodiging van de Vlaamse Club, maar uit de beschikbare stukken mag geconcludeerd worden dat Kitty de Josselin de Jong en/of haar vader de verdere plannen bedacht hebben. Zowel de koninklijke onderscheidingen voor enkele Vlaamse auteurs als de joyeuze ontvangsten voor hun goede vriendin Ina Boudier. Het moet een mentale opkikker voor haar geweest zijn.

[De tekst van haar Brusselse radiolezing bevindt zich in het Letterkundig Museum in Den Haag en de rede voor de Vlaamse Club is gepubliceerd in *Onze tijd, maandblad voor letteren, kunst en wetenschap* van 1 augustus 1937].

Jan J. van Herpen
Kapittelweg 359, 1216 JC Hilversum

Uw bijdragen voor het Maandblad kunt u toesturen aan de redactie, Alexander Numankade 199, 3572 KW Utrecht, liefst op 5¼ of 3½ inch floppy (WordPerfect, versies 4.2, 5.0 of 5.1).

Berichten

Zondagmiddagconcerten

De Stichting Culturele Evenementen Nicolaïkerk organiseert in samenwerking met de Utrechtse Klokkenspel Vereniging de komende zomer opnieuw een reeks zondagmiddagconcerten. Alle concerten beginnen én eindigen met een beiaardbespeeling, die te beluisteren is in de tuin van het Centraal Museum. De concerten beginnen om ca. 11.15 uur en zijn gratis toegankelijk. Het programma is als volgt:

zondag 5 juli 1992:

Muziek rondom Hendrik Andriessen voor zang, orgel en beiaard

zondag 2 augustus 1992:

Muziek voor viola da gamba, orgel en beiaard

zondag 30 augustus 1992:

Renaissancedans met instrumentaal ensemble en beiaard

zondag 6 september 1992:

Concert in samenwerking met het Holland Festival Oude Muziek Utrecht.

Inlichtingen: Stichting Culturele Evenementen Nicolaïkerk, Herenstraat 14, 3512 KC Utrecht.

Friedrich Wilhelm Mengelberg

In het Maandblad van maart 1991 verscheen in de rubriek 'Uit de tijdschriften' van de hand van Casper Staal een uitvoerige vermelding van een artikel over Friedrich Wilhelm Mengelberg. Dit artikel was eerder -in 1989- verschenen in het Kölner Domblatt en was geschreven door Walter